

בשער קשר

120 שנה ליומון הראשון בעברית היום

פטרבורג, 12 בפברואר 1886 – 12 במרס 1888

ז' אדר א' תרמ"ו – כ"ט אדר תרמ"ח

יצאו: 593 גיליונות

העורך: ד"ר יהודה לייב קנטור (1849–1915)

"... ולבסוף אנו שמים לב עוד לפנה אחת שנתימה, לעמודו של "בעל תפלת שחרית" צנוע, לעמודו של י.ל. קנטור. קנטור אין לו חלק במקצוע היצירות הקיימות, אבל הוא יצר לנו את העיתון היומי, עיתון החול, והנחילנו את לשון החול הפשוטה, זו שאנו רוצים להחיותה בפנינו."

חיים נחמן ביאליק

מתוך "על הסופרים שמתו בשלש השנים 1914–1917"

(דברים באספת "חובבי שפת עבר" באודסה, ניסן תרע"ז)

ח.נ. ביאליק, דברים שבעליפה, ספר שני, "דביר", תל-אביב, תרצ"ה

ד"ר י.ל. קצנלסון הספיד בחום את עמיתו ב־1916 בעזרת ניתוח השוואתי:

"סופרי המגיד, המליץ, הצפירה כתבו בשפה מתה ובסגנון מת. את הסגנון הוא נוכל לקרוא "סגנון המשבצת" – קטעי פסוקים מן המקרא וקטעי פסוקים מן התלמוד, משובצים זה על יד זה באמנות נפלאה, אבל במתינות וזיעת אפים, אשר איש בעל טעם יפה לא יוכל לעמוד מפני ריחה. להשתמש בסגנון זה בעיתון יומי אי אפשר. קנטור ביסדו את העיתון היום הראה לנו כי השפה העברית לא מתה היא, כי חיה ורעננה היא. הוא יצר סגנון חדש ברוח השפה העתיקה, מבלי לקלקל את טעמה ומבלי להמיר את ריחה, ריח הלבנון והשרון."

ב־1886 תמו שלושים שנות עידן השבועונים העברים הגדולים באירופה, שנפתח עם המגיד ונמשך עם הלבנון, הכרמל, הצפירה, המליץ, הקול ואחרים. כמה סמלי שבשנה זו נפטרו דמויות מפתח של תקופה זו כמו יחיאל בריל, מו"ל הלבנון ודוד גורדון, עורך המגיד. לתאריך היסטורי זה אנו מקדישים הפעם את סיפור השער של קשר, ועוד נשוב ונדון בהרחבה בנושאים אלה בגיליון הבא.

כך תאר המשורר הלאומי (והעתונאי לעת מצא) חיים נחמן ביאליק את מפעלו ההיסטורי של י.ל. קנטור והיום. כמו מבקרים לא מעטים אחרים, הוא לא מצא לו מקום ב"כתל המזרח" של הספרות העברית בניגוד לנפטרים נכבדים אחרים באותן שנים (פרץ, שלום עליכם ואפילו המשורר והרופא ד"ר י.ל. קצנלסון ממייסדי היום...). ביאליק אמנם ידע לתאר בכישרון ובנוסטלגיה נרגשת את חשיבותם של עתונים כמו המליץ והצפירה, אך גם מתוך הפינה הצנועה שהוא מייחד לקנטור ולהיום בוקעת תרומתו ההיסטורית של "בעל תפלת השחרית": "יצירת העיתון היומי, "עיתון החול", כלומר חידוש מהפכני בז'אנר ובהרגלי הקריאה עם כל הכרוך בכך, והנחלת "לשון החול הפשוטה", השפה העברית המדוברת והמתקשרת - זו שחובבי העברית רצו להחיותה.

הופעת היום אילצה את מתחריו הגדולים המליץ והצפירה לאמץ קצב הופעה יומי עוד באותה שנה. התחרות והתנגדותם של חוגי "חזיבת ציון" שלא אהבו את הניטרליות המופגנת מדי לטעמם של העיתון ועורכו היו בין הסיבות שהביאו לסגירתו בתום שנתיים וחודשיים בלבד להופעתו.